

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НАЗВА ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРНА І ДУХОВНА СПАДЩИНА В УКРАЇНІ

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність 014 (за предметними спеціальностями)
Спеціалізація 014.03 Історія
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
історії України і методики
викладання історії
Протокол № 2 від 1 вересня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	<u>Культурна і духовна спадщина в Україні</u>
Викладач (-і)	Єгрешій Олег Ігорович
Контактний телефон викладача	0677383657
Е-mail викладача	ludyna@ukr.net
Формат дисципліни	Стаціонар/заочна
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Дисципліна «Культурна і духовна спадщина в Україні» є нормативним курсом на ОКР магістр ОП «Середня освіта історія. 014.03». Предметом вивчення навчального курсу є об'єкти культурної і духовної спадщини України: надбання духовної і матеріальної культури українського народу. Увагу звернено на об'єкти на території України, створені людиною або природою впродовж століть і збережені в тих чи інших формах.</p> <p>Засвоєння освітньої програми полягає у підготовці висококваліфікованих фахівців, які здатні вирішувати стандартні і нестандартні комплексні задачі у професійній педагогічній діяльності в навчальних закладах середньої освіти, формувати загальні, спеціальні, професійні компетентності, достатніх для ефективного розв'язування стандартних і нестандартних комплексних задач у професійній педагогічній діяльності в навчальних закладах середньої освіти.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p><u>Мета</u> вивчення навчальної дисципліни вбачається у тому, щоб на основі засвоєння теоретичних знань та фактологічного матеріалу формувати в студентів на другому (магістерському) рівні вищої освіти за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальністю 014 Середня освіта (Історія) комплекс знань, вмінь та навичок з предмету. Через знання та осмислення основних об'єктів культурної і духовної спадщини України формувати відповідальне і уважне ставлення до пам'яток духовної культури України. Спонування до збереження цінних пам'яток культури України та означення можливостей використання культурної і духовної спадщини України в різномірних бізнес-проектах (наприклад розбудові інфраструктури та розвитку туристичного бізнесу в Україні).</p> <p><u>Основними цілями</u> вивчення дисципліни є надання студентам ОКР Магістр основних знань про зразки культурної і духовної спадщини України у різні історичні відтинки, що сприятиме, своєю чергою, засвоєнню загальнолюдських і національних культурних цінностей та надбань, плекання у студентів поваги до культури минулих поколінь. Тим самим, студенти зможуть передати отримані знання ліцеїстам/учням закладів загальної середньої освіти. Одним із головних завдань курсу є формування в студентів зазначеної спеціальності культури, моралі, самостійного творчого мислення, вироблення патріотичної орієнтації, прагнення до самореалізації.</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<u>Загальні компетентності:</u>	

ПРН 5. Знати теоретичні і практичні основи методики викладання історії, орієнтуватися на їх сучасні досягнення.

ПРН 6. Самостійно організувати освітній процес із врахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, а також з дотриманням вимог безпеки життєдіяльності всіх учасників освітнього процесу, вибираючи продуктивні методи, прийоми, форми та засоби навчання.

ПРН 7. Знати і застосовувати ефективні види та методи контролю знань, умінь і навичок учнів в освітньому процесі.

ПРН 11. Використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси і вміти впроваджувати ІКТ в освітній процес.

ПРН 12. Здійснювати планування, організацію та реалізацію сучасних інноваційних технологій навчання історії і правознавства на основі особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів.

ПРН 15. Організувати ефективну міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, яка ґрунтується на здобутих знаннях, демократичних і гуманістичних цінностях.

Фахові компетентності:

ФК 3. Здатність володіти категоріально-понятійним апаратом.

ФК 5. Здатність володіти системою знань із методики викладання історії і дисципліни «Громадянська освіта», знати зміст навчальних програм та підручників, засоби, методи та основні прийоми навчання, способи перевірки знань та умінь учнів та критерії оцінювання їхніх навчальних досягнень, форми позакласної та позашкільної роботи та ін.

ФК 6. Здатність усвідомлювати та інтерпретувати вивчене, аналізувати і систематизувати, порівнювати і формувати й науково аргументувати власну позицію, брати активну участь у дискусіях.

ФК 8. Здатність визначати мету та завдання шкільних курсів історії і предмету «Громадянська освіта», аналізувати навчальну програму та навчально-методичну літературу, складати плани-конспекти уроків, визначати тип та форму уроку, враховувати пізнавальні можливості учнів та ін.

ФК 9. Здатність самостійно організувати навчально-виховний процес, добирати ефективні методи, прийоми, форми і засоби навчання, спрямовані на розвиток вікових та індивідуальних особливостей учнів, а також дотримуватися вимог безпеки життєдіяльності всіх учасників освітнього процесу.

ФК 10. Здатність застосовувати інтерактивні методи і сучасні освітні технології навчання.

ФК 12. Здатність оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні та світі, аналізувати та оцінювати проблеми у сфері освіти, визначати сприятливі умови для її прискореного інноваційного розвитку, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання суспільно важливих та особистих проблем.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	12 год.
семінарські заняття	18 год.

самостійна робота		60 год.		
Ознаки навчальної дисципліни:				
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний	
Третій	014 Середня освіта (Історія)	Другий		
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		кількість год.		
		лекції	Семіна рське заняття	сам. роб.
Тема 1. Культурна спадщина України: зміст та засади Сутність поняття «культурна спадщина». Державний реєстр нерухомих пам'яток України. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини. Пам'ятки, ансамблі та визначні місця. Поняття культова споруда. Об'єкти культурної спадщини національного значення. Класифікація об'єктів культурної спадщини. Українські об'єкти включені до списку всесвітньої культурної і природної спадщини ЮНЕСКО. Перелік об'єктів культурної спадщини національного значення, які заносяться до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Історико-культурна спадщина як туристсько-рекреаційний ресурс. Закон України «Про охорону культурної спадщини». Список об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні . Кандидати на отримання об'єктів світової спадщини ЮНЕСКО.		2	2	5
Тема 2. Археологічні пам'ятки культурної спадщини України. Поняття археологічної пам'ятки, артефакт. Класифікація об'єктів археологічної спадщини. Археологічний культурний шар. Рухомі культурні цінності: скарби, знаряддя праці. «Стоянка» як тип археологічної пам'ятки. поселення, селище та городище. Святилище та зольник – місця для ритуалів та жертвоприношень. Скульптури «кам'яні баби» та стели-плити. Збруцький ідол – найдавніша язичницька пам'ятка Києва. Археологічне вивчення могильників та курганів. Закон України «Про охорону археологічної спадщини». Музеефікація археологічної пам'ятки.		2	2	5
Тема 3. Церковно-монастирська спадщина України. Церкви, костели та монастирські комплекси України як об'єкти. Особливості релігійного туризму в Україні. Дерев'яне церковне зодчество України. Оборонні церкви України: Найстаріший оборонний храм на Буковині – Іллінська церква в Топорівцях.. Історичні монастирі оборонного типу: Свято- Троїцький Межиріцький монастир-фортеця, Бердичівський монастир-фортеця ордену капуцинів. Києво- Печерська Лавра. Давньоруські храми: Троїцько-Іллінський монастир та Антонієві печери в Чернігові, Володимирський собор та Видубицький монастир у Києві. Спасо-Преображенський собор в Чернігові – одна з			2	5

<p>найстаріших збережених монументальних кам'яних будов України.</p> <p><i>Козацькі собори:</i> Спасо-Преображенський собор (1710-1720), заснований Гнатом Галаганом. Густинський монастир. Спасо-Преображенський собор Мгарського монастиря (1692 р). Церква Різдва Пресвятої Богородиці в Козельці. Семінарська церква резиденції буковинських митрополитів в Чернівцях.</p>			
<p>Тема 4. Фортеці та замки України. Характеристика видатних пам'яток фортифікаційного зодчества України. Фортифікаційні споруди доби Данила Галицького. Замки Львівщини: Олеський, Підгорецький, Золочівський, Поморянський, Свіржський та Старосільський. Луцький (1340–1452 рр.), Любомильський (XV – XVI ст.) й Олицький (1564 р.) замки. Пам'ятки оборонного зодчества: Класичні феодальні замки західноєвропейського типу Закарпаття: Мукачівський, Ужгородський, Невицький, Середнянський, Чинадіївський, Виноградівський, Королевський, Боржавський. Акерманська фортеця.</p>		2	5
<p>Тема 5. Міста та історико-архітектурна спадщина України</p> <p>Історико-архітектурні туристичні ресурси. Міста України в туризмі. Історико-архітектурний ансамбль Львова: центр міста пам'ятка архітектури всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Найдавніша частина Львова – княже місто. Історико-архітектурна спадщина Одеси (Хаджибей): історичний центр міста.</p>		2	10
<p>Тема 6. Природна та етнокультурна спадщина України</p> <p>Пам'ятки садово-паркового мистецтва як об'єкти національної культурної спадщини. Садово-паркові ландшафти як об'єкти рекреації і туризму. Палацово-паркові ансамблі в с. Старий Мерчик на Харківщині, у м. Тульчин. та смт. Вороновиця на Вінниччині, в с. Сокиринці на Чернігівщині, в с. Верхівня на Житомирщині. Ландшафтні території України, що мають історичну цінність: Карпатський біосферний заповідник, «Асканія Нова», Дунайський біосферний заповідник, Скелі Довбуша. Печерський ландшафтний парк у Києві.</p>	2	2	10
<p>Тема 7. Визначні пам'ятні місця та меморіали України</p> <p>Визначні пам'ятні місця та меморіали як культурна спадщина України. Меморіальні пам'ятки воєнної історії України. Пам'ятні місця бойових дій козацтва, регулярних військових і військово-морських частин (Армії УНР, Карпатської Січі, Української Галицької армії, Української повстанської армії та ін.), партизанських загонів та з'єднань, бойових груп. Пам'ятні місця січей, паланок, таборів, місць перевозів і переправ козацтва, проведення козацьких рад з воєнних питань Січі на Кам'янці, Томаківці, Хортиці.</p>		2	5

<p>Пам'ятні місця розташування концтаборів, гетто, таборів смерті, місця масових страт та поховань військовополонених, цивільного населення. Кортеліський меморіальний комплекс жертвам фашизму. Храми-усипальні, збудовані на честь воєнних подій або загиблих воїнів; військові цвинтарі, ділянки поховань, братські та одиничні поховання.</p>			
<p>Тема 8. Музеї та колекції України</p> <p>Музеї як об'єкти культурного туризму та національної спадщини. Музейкультурної спадщини в Києві. Краєзнавчі музеї Полтавщини: Диканьський, Миргородський, Кременчуцький, Лубенський, а також Чорнухинський музей Г. Сковороди, полтавські літературно-меморіальні музеї Панаса Мирного й І. Котляревського, державний музей-заповідник М. Гоголя в с. Гоголеве Шишацького району та Великосорочинський літературно-меморіальний музей М. Гоголя у Великих Сорочинцях Миргородського району, літературний музей родини Драгоманових у Гадячі. Харків – східноукраїнська музейна «столиця» України. Музей народного мистецтва Слобожанщини. Колекція Харківського художнього музею – найстаріша і найцінніша за складом мистецьких зібрань в Україні. Художні музеї України. Національний музей мистецтв Ханенків.</p>	2	2	5
<p>Тема 9. Об'єкти науки і техніки України як культурна спадщина</p> <p>Нерухомі пам'ятки історії виробництва і техніки як частина історико-культурної спадщини України. Об'єкти промислового виробництва (рудні, солеварні, поташні, гуральні, гути, доменні печі, кузні, споруди цехів мануфактур, заводів, фабрик, шахти, штольні, нафтові колодязі і свердловини).</p> <p>Об'єкти сільськогосподарського виробництва. Споруди, що відображують розвиток гідротехнічного та шляхового будівництва (колодязі, верфі, доки, греблі, гідроелектростанції, депо, вокзали, ділянки залізничних і трамвайних колій, мости, тунелі). Пам'ятки індустріального розвитку Києва кінця ХІХ - першої третини ХХ століття: перші загальноміські інженерні системи, водогін, каналізацію, електроенергетику, перший електричний транспорт - трамвай, фунікулер та тролейбус.</p> <p>Зразки промислової та сільськогосподарської техніки, транспортних засобів та інші об'єкти, встановлені просто неба з метою увічнення важливих етапів, окремих подій з історії виробництва та техніки. Пам'ятні місця випробування науково-технічного обладнання, відомих споруд, що не збереглися. Будинки, пов'язані з життям та діяльністю відомих виробничників, винахідників, підприємців: Бобринські, Терещенки, Харитоненки, О. Поль, Б. Ханенко. Історична пам'ятка Дніпра: будинок Олександра Поля.</p>	2	2	5

<p>Тема 10. Нематеріальна культурна спадщина України Нематеріальна культурна спадщина України як туристичний ресурс. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини. Закон України «Про приєднання України до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини». Українська традиційна народна культура: одяг, житло, побут, звичаї, пісні, танці, обрядові свята. Зелений туризм. Народна творчість як об'єкт національної культурної спадщини. Опішнянська кераміка, Косівська мальована кераміка, Кролевецькі ткани рушники, Культура хліба (Хлібна культура і традиції), Петриківський розпис – українське декоративно-орнаментальне малярство XIX – XXI ст.ст. «Козацькі пісні Дніпропетровщини». Традиції писанкарства в Україні. Музей «Писанка» у м. Коломия Івано-Франківської обл.). Виготовлення іграшок, ляльок-мотанок. Народний іконопис.</p> <p>Сорочинський ярмарок – об'єкт нематеріальної спадщини, унікальний фольклорний спадок України.</p> <p>Козацьке бойове мистецтво як об'єкт культурної спадщини: козацькі звичаї, традиції, ігри, танці, трюки та вправи. Майстерне володіння батоном, шаблею, списом, луком та стрілами, прийоми вольтижування (акробатичні вправи верхи на коні, що рухається), які застосовували українські козаки- воїни у XV-XVIII ст.</p>	2		5
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни</p>	<p>Види навчальної роботи: <i>Семінарське заняття</i> (Максимальна кількість балів – 30 б.). <i>Індивідуальне завдання</i> (Максимальна кількість балів – 10 б.). <i>Модульна контрольна</i> (Максимальна кількість балів – 10 б.). <i>Екзаменаційне підсумкове тестування</i> (Максимальна кількість балів – 50 б.).</p>		
<p><i>Семінарські заняття</i></p>	<p><i>Семінарські заняття.</i> Виступи на семінарських заняттях оцінюються: а) послідовний виклад матеріалу з висновками в кінці відповіді, знання фактичного матеріалу, володіння понятійним апаратом (глосарієм) з історії української культури, уміння творчо розв'язувати завдання – 5 балів ("відмінно" за національною шкалою); б) послідовний виклад матеріалу, знання фактичного матеріалу, навички структурних характеристик, володіння категоріальним апаратом, допускається 1-2 неточності у використанні понятійного матеріалу – 4 бали ("добре" за національною шкалою), в) зміст матеріалу викладено частково, з недотриманням в окремих випадках послідовності, студент частково володіє знаннями фактичного матеріалу, при поясненні понять допущено помилки, суть питання в основному розкрита, не зважаючи на зазначені вище упущення – 3 бали ("задовільно" за національною шкалою). Незнання фактичного матеріалу оцінюється на оцінку «2». Доповнення та участь у дискусії на семінарському занятті оцінюється у «в» – виступ. Максимальна кількість балів, які можна отримати в ході семінарських занять – 30.</p>		

<i>Індивідуальні завдання</i>	<i>Індивідуальні завдання</i> (написання реферату на краєзнавчу тематику – історико-культурні локації своєї малої батьківщини). Індивідуальні науково-дослідні завдання оцінюються максимально у <i>10 балів</i> . Суттєве, стисле і водночас повне розкриття питання з використанням набутих вітчизняної історіографії, охайне виконання роботи оцінюється у <i>9-10 балів</i> . Неповне розкриття питання, покликане лише на декілька першоджерел, охайне виконання роботи – <i>7-8 балів</i> . Часткове розкриття питання, приблизне знання проблеми, неохайне виконання роботи оцінюється на <i>6-5 балів</i> . Нерозкриття завдання виражається у виставленні негативної оцінки – <i>2-4 бали</i> . Індивідуальне завдання повинно бути оформлене у паперовому вигляді та з додатком (у разі потреби) електронної версії і надана на перевірку викладачеві до встановленого плану терміну.
<i>Модульна контрольна робота</i>	Модульна контрольна робота проводиться з метою діагностики цілей навчання за графіком встановленим деканатом, на підставі пропозицій кафедри історії України і методики викладання історії. Модульна контрольна робота оцінюється максимально у <i>10 балів</i> . <i>10-9 балів</i> – знання і розуміння програмного матеріалу з історії української культури в повному обсязі; послідовний, логічний, обґрунтований, безпомилковий, бездоганний виклад матеріалу. Правильне, охайне оформлення письмових робіт з використанням таблиць, схем, витягів з документів тощо. <i>8-7 балів</i> – знання і розуміння програмного матеріалу з дисципліни в цілому правильне; послідовний, логічний, безпомилковий виклад матеріалу; усвідомлення основних зв'язків у навчальному матеріалі; пояснення закономірностей та характеристика інших зв'язків в історичному процесі. <i>6-5 балів</i> – знання і розуміння тільки основного програмного матеріалу з предмету в обсязі, який дозволяє поставити задовільну оцінку; водночас спрощений виклад матеріалу; усвідомлення лише окремих зв'язків у навчальному матеріалі; пояснення основних закономірностей та характеристика основних зв'язків в історичному процесі; <i>2-4 бали</i> – поверхове знання і розуміння основного програмного матеріалу в обсязі, який не дозволяє засвоювати відповідний програмний матеріал; непослідовний виклад матеріалу з допущенням суттєвих помилок; неохайне оформлення письмових робіт.
Підсумковий контроль	<i>Зазначити:</i> <i>форму контролю (екзамен);</i> <i>форму здачі (письмова у тестовій формі)</i>
Умови допуску до підсумкового контролю	<i>Студент набирає мінімум 25 балів (семінарські заняття, індивідуальне завдання, модульна контрольна робота)</i>
7. Політика навчальної дисципліни	
<p><i>Пропуски занять (відпрацювання):</i> Можливість і порядок відпрацювання пропущених студентом занять регламентується Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів Прикарпатським національним університетом ім. Василя Стефаника». Ознайомитися з положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/</p> <p><i>Академічна доброчесність:</i> Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів</p>	

університету: Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за посиланням: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату>

Виконання індивідуального завдання пізніше встановленого терміну: У разі виконання індивідуального завдання студентом пізніше встановленого терміну, без попереднього узгодження ситуації з викладачем, оцінка за завдання – «незадовільно», відповідно до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника. Ознайомитися із положенням можна за посиланням: <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>

Неформальна освіта:

Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника». Ознайомитися із положенням можна за посиланням: <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативнідокументи/polozhenja/>

8. Рекомендована література

1. Анісов В., Середа Є. Від підмайстра до академіка: нарис про Шевченка -художника. К., 1967.
2. Архітектура Львова / Уклад. С . П.Костюк. К., 1988.
3. Білецький П . О. Українське мистецтво другої половини Х VII – Х VIII століть. К., 1981.
4. Брижицька С. « Я не самотній...». Національне самоствердження Тараса Шевченка та його вплив на становлення національної ідентичності українців (друга чверть XIX – середина 20- х років XX ст.). Черкаси, 2006.
5. Галіченко М. В., Поліщук І. Є. Історія української культури: Навчально- методичний посібник. Для студентів усіх напрямів підготовки університету. Херсон, 2014. 85 с.
6. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX – XX ст. К., 1996.
7. Єгрешій О.І. Репресивна політика польської влади щодо отця Володимира Стернюка-старшого на початку 1920-х рр.: спроба історичної реконструкції. Науковий щорічник «Історія релігій в Україні». Львівський музей історії релігії. Львів: «Логос», 2019. Вип. 29. С. 150–158. URL: <http://www.religio.org.ua/index.php/religio/issue/view/17>
8. Єгрешій О. Виступ польського посла Броніслава Войцеховського проти митрополита Андрея Шептицького 1938 р.: зміст та громадський резонанс. Василь Стефаник, Іван Франко, Андрей Шептицький у контексті культурно- просвітницьких процесів кінця XIX–XX століть: колективна монографія / упорядкування та наукове редагування: Наталя Мочернюк, Олександр Солецький. Івано-Франківськ : ВГЦ «Просвіта», 2020. С. 74–83. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/7937?locale=uk>.
9. Калакура Я.С. Українська культура:цивілізаційний вимір / Я. Калакура, О.Рафальський, М.Юрій. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2015. 496 с.
10. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: Підручник. 3-те видання. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 584 с.
11. Культурологія: історія і теорія світової культури XX століття: Навч. посіб. / Під. ред. Л.І.Кормича, В.В.Багацького. – Х., 2003.
12. Литвин В. Україна на межі тисячоліть (1991 – 2000 рр.). К., 2000. (Україна крізьвіки).
13. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. К., 1997.
14. Пальм Н. Д. Історія української культури :навчальний посібник / Н. Д. Пальм, Т. Є.Гетало. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. 296 с.
15. Передерій І.Г. Історія української культури: навч. посіб. для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання / І.Г.Передерій, О.В.Тевікова, А.В.Нарадько; за ред. І.Г.Передерій. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 274 с.
16. Пашук А.І. Українська церква і незалежність України. Л., 2003.
17. Римаренко Ю.І. Національний розвій України: проблеми і перспективи. – К., 1995.

Викладач *Доцент кафедри історії України і методики викладання історії Єгрешій О.І.*